

Služba ve stavebním praporu Vladimír Dvořák, *9.1.1917 Hlinsk, † březen 1997 Kralupy

V roce 1940 nastoupili někteří moji známí čeští kamarádi základní vojenskou službu v Rudé armádě.

Na další z nás došlo až na jaře 1941. Z vojenkomatu v Zdobunově jsem dostal výzvu, že 13.4.1941 mám nastoupit vojenské cvičení, které potrvá asi tři týdny. Z Hlinska nás bylo povoláno 8 Čechů a asi 6 Ukrajinců. Tak jsme se patřičně zásobili a ve stanovené době na zdobunovském vojenkomatu jsme se sešli s hochy i z jiných českých a ukrajinských vesnic. Příjímací procedura trvala až do podvečera a pak jsme se nastěhovali do připraveného vlaku. První zastávka byla v Rovně, kde do transportu přibyli odvedenci z rovenského a mlynovského vojenkomatu. Takto jsme popojížděli asi tři dny a přibírali další odvedence — Ukrajince, Čechy, Židy, až nás bylo v transportu kolem 1600.

Transport daleko nejel, jen do železniční stanice Rožiště, asi 20 km severně od Lucka, kde jsme se vystoupili a pěšky šli do městečka Maněviče. Vedle v lesích byl vybudován dřevěný tábor s ubytovny velkými jako stodoly, zděnou kuchyní a dalšími náležitostmi. Postele jsme si udělali z borových větví, spali jsme v tom, do čeho jsme se oblékli ještě doma — dobře, že jsme si vzali teplé kabáty, bylo se čím přikrýt.

Pomalu jsme si zvykali na vojenskou stravu z naší zděné kuchyně a přilepšovali si ji tím, co jsme si s sebou vzali z domova. O tělesnou hygienu bylo postaráno tím, že kromě běžných „žlabových“ umývárů byla v dřevěné boudě lázeň, vedle ní byla vykopaná studna, do které vedly schody. Každý koupající dostal dřevěné věderko, metlu z březových větvíček a kousek mýdla. Po rozehrání v „báni“ se „věnikem“ vydrhl, studenou vodou, kterou si přinesl ze studny, se opláchl a byl po koupeli i po masáži.

Po krátké době jsme dostali vojenskou výstroj, sem tam i nějakou pušku, a začali nás cvičit. S tím cvičením se to nepřehánělo — byly to 2 až 3 hodiny denně. Hlavní naší výzbrojí se stala kladiva, sekerky, lopaty a podobné nástroje a většinu času jsme věnovali výstavbě blízkého letiště. Stavěli jsme různé dřevěné stavby a občas dělali i nějaké ty zemní práce. Tři týdny utekly jako voda a každý večer jsme čekali, že nám přečtou v rozkaze, že náš výcvik je ukončen a že nás posílají domů. Asi to naše remcání se doneslo na velitelství, protože nám vyhlásili, že cvičení musejí prodloužit. Proti tomu jsme nemohli nic podniknout, ale plnit vše, co se nám nařizovalo. Tak to trvalo až do vypuknutí války 22.6.1941.

Tentýž den nás shromáždili v lese a z projevu velitele jsme vyrozuměli, že je nyní nutné dělat vše „dlja pobědy nad Germanijej“ (pro vítězství nad Německem). Asi druhý nebo třetí den po tomto projevu přišel rozkaz, abychom si vzali s sebou všechny své věci, a vyrazili jsme pěším pochodem nejdříve směrem na město Sarny a pak stále dál na jihovýchod. Cestou jsme bombardování nezažili, ale viděli jsme hodně rozbombardovaných objektů, včetně polního letiště se zničenými letadly a s mrtvými piloty v nich.

6.7.1941 jsme překročili bývalou polsko-sovětskou hranici. Pamatuji si, že tu noc jsme silně všichni promokli, protože se nebylo kam skrýt; ráno rozdělávat ohně a usušit se nás nenechali a urychleně jsme museli pochodovat dál. Režim silně přituhl. Každá rota měla své velení a bez jeho souhlasu jsme se nesměli vzdálit ani na tělesnou potřebu. Nebyli všichni natolik vytrvalí, aby takový usilovný pochod vydrželi. Některým se dělalo nevolno a dál již nemohli. Viděl jsem na vlastní oči, jak politruk, takový lotr, zůstal s jedním židovským klukem z města Rovna vzadu a v příkopě ho zastřelil jako psa.

Nálada mezi námi byla čím dále tím víc „utíkácí“. Někteří si dokonce troufli a snažili se utíkat domů a několik jich skutečně uteklo. Velení tyto nálady potlačilo rázně a jednoduše. Navedli tři hochy, že budou do důsledku hrát chycené utečence. To jsme samozřejmě netušili. Soustředili naše čtyři roty v lese, přivedli „utečence“, přečetli rozsudek vojenského soudu k smrti zastřelením. Každý z těch tří si musel vykopat hrob, nad kterým pak byl „zastřelen.“ Odešli jsme zelení strachem

a bylo po utíkání. Náš usilovný pochod končil až u Charkova, kde jsme pak až do podzimu stavěli letiště.

Začátkem listopadu začali Němci obkličovat Charkov. Asi 12 km od Charkova se zastavili na místě zvaném Cholodnaja Gora a viděli jsme, jak tam po kopcích mají připravené tanky a děla. Každou noc Němci Charkov bombardovali, svůj díl dostávalo i letiště, které jsme stavěli a nyní vždy po náletech opravovali. Celý náš prapor byl ubytován ve třech oplocených barácích přímo v Charkově a tam jsme nocovali i v tom největším bombardování. Opustili jsme Charkov v první půli listopadu 1941. Ve dne jsme odešli a ten večer němečtí letci naše ubytovny srovnali se zemí. Měli jsme tedy velké štěstí, že jsme se odtud dostali včas a v pořádku.

Došli jsme až k řece Donu a na jejím břehu jsme se zastavili ve vesnici Tretjaky. Připravovali jsme nájezdy pro přepravu tanků přes Don. Do dna řeky poblíž břehu jsme vráželi sloupy, na ně pokládali klády a po nich pak mohly najíždět tanky na loď, které přistávaly u nájezdů. Nájezdy jsme dělali na obou březích řeky, jak nám říkali, pro převoz tanků „sem.“ Dopadlo to tak, že nájezdy sloužily pro odvoz tanků „tam,“ při ústupu za Don. V Tretjakách jsme pracovali asi do března 1942.

V březnu, přesnější datum si nepamatuji, nám řekli, že budeme přemístěni na leningradský front. Pochodovali jsme na konečnou železniční stanici, která se jmenovala Kalač. Navečer nás seřadili a téměř celou noc jsme procházeli nějakou boudou, ve které jsme odevzdávali všechny zbytečné věci jako zbraně, kdo ještě měl, a dokonce na dvě osoby nám ponechali jen jeden vojenský kotlík. Myslím, že od této doby jsme ztratili zbytek vojenského náteru. Naložili nás do vlaku a že jako pojedeme na ten leningradský front. Popojížděli jsme asi tři týdny a nějak se nám zdálo, že se odchylujeme od správného směru. Jak by ne. Místo do Leningradu jsme za ty tři týdny přijeli do Omska, který je na zcela opačné straně, až za Uralem.

V Omsku jsme byli přiděleni do závodu CD, který v míru vyráběl lokomotivy, a ten jsme pomáhali předělat na závod pro výrobu tanků. Práce to byla obtížná, zejména v zimě 1942/43, kdy byly velmi silné mrazy. Pokud byl mráz nižší než padesát stupňů, tak podle sibiřských všeobecných směrnic jsme venku pracovali. Když přesáhl padesát stupňů, byli jsme sice na pracovištích, hráli jsme se u ohňů — dřeva bylo dost — ale pracovat jsme nemuseli.

Režim zde byl již daleko volnější. V roce 1943 jsem jel vlakem podívat se do města Omsk a ve vlaku jsem slyšel nějakého člověka zpívat pobožné písně. Protlačil jsem se až k němu. Měl zelenou uniformu a českého lvíčka na vojenské čepici!

Mluvil ukrajinsky, byl asi ze zakarpatska. Jen mi stačil říct, že se organizuje československá armáda, a už jsme přijeli na nádraží. V tlačení se mi ztratil, takže jsem se víc nedověděl. V krátké době jsme byli zařazeni jako specialisté, v legitimacích nám udělali červené pruhy, což znamenalo, že jsme vyjmuti z vojenské služby („bronirovannyje“) a nikdo na nás nemohl.

V roce 1943 nás převezli do města Jenakijev v Donbasu, kde byl v roce 1939 postaven velký chemický závod. Stavbu závodu tehdy řídili čeští inženýři, zařízení bylo většinou z Československa, na kolejnicích a některých dalších výrobcích z ocele jsme četli KLADNO. Když Rudá armáda ustupovala, tak hlavní zařízení vyhodila do vzduchu a nyní se celý závod rozebíral s tím, že se bude stavět znova. Tam jsme pracovali až do konce války.

V průběhu roku 1944, to již byla Volyn osvobozena, jsme si s našimi dopisovali. Také jsme žádali, aby nás propustili do československé armády. Tady o tom nechtěli ani slyšet — byli jsme „bronirovannyje.“ Rodiče nám na čs. štábu v Rovně vystarali příslušné doklady a poslali nám je. Podepsal je nějaký por. Stránský. Já jsem je dostal 6.5.1945, tj. tři dny před koncem války. Z ruky jsme papíry nedali, jen jsme je ukazovali a stále žádali propuštění. Propustit nás ale stále nechtěli. Nakonec jsme se s hulečským kamarádem Emilem Ketnerem vypravili na vojenkomat do Jenakijeva. Přijal nás nějaký major, Ukrajinec, a ten nám řekl: „....tady jste se již napracovali dost. Nikomu moc nic neříkejte, udělám Vám doklady a pojedete domů. Tam teď také mladé lidi potřebují“. Vydal nám doklady, naším vedoucím jsme jen odhlásili odchod, vsedli do vlaku a domů jsme přijeli kolem 15.5.1945. Hlásili jsme se v Rovně na čs. štábu, kde chtěli, abychom jeli do Čech. My jsme ale jet nechtěli, že nám to už stačí. Naši rodiče byli rádi, že nás mají doma. Naši

kamarádi, kteří dobrovolně vstoupili do Svobodovy armády, byli mnozí buď po smrti nebo zmrzačeni.

Podle magnetofonového záznamu, pořízeného dne 13.10.1992 ing. Václavem Petříčkem, CSc., zpracoval Jiří Hofman

Doplňk :

S Vladimírem Dvořákem jsme se v posledních letech poměrně často setkávali. Důvodů bylo více. Jednak „služebně“ protože byl vedoucím regionu ve Sdružení Čechů z Volyně, pocházel z Hlinska, což je od naší Martinovky kousek, a navíc byl ve stavebním praporu delší dobu — až do Omska — s mými dvěma bratry a s jedním bratrancem. Ti ale měli jiné osudy.

Bratr Jan a bratranec Vladimír byli z Omska odveleni hlouběji na Sibiř a pomáhali stavět evakuovaný závod na palouku přímo v tajze až někde u Ulan-Ude. Na krátkou dobu se dostali i do GULAGU na udání nějakého tatarského „kolegy.“ Asi tam byl přece jen trochu jiný režim, protože když se jim podařilo z lágru utéct, vrátili se zpět do „svého“ závodu a vedoucí se jich zastali natolik, že je NKVD nechalo na pokoji. Do čs. armády je jako „bronirovannyje“ také nepustili, ale brzy po válce je přece jen pustili domů. Ovšem zařadili je v Rovně do práce na železniční stanici. Reemigrovali do vlasti v roce 1947.

Bratr Vladimír se již v Omsku na závodě CD přihlásil jako specialista-tesař. Samozřejmě vyučený nebyl. Přesto v krátké době řídil tesařskou skupinu, a když je poslali do Jenakijeva obnovovat chemický závod, již řídil partu kolem stovky lidí. Po osvobození Kyjeva ještě celou partu poslali obnovovat město a teprve v Kyjevě dostal Vláďa z čs. štábu v Rovně příslušné doklady a vrátil se domů.

Vladimír Dvořák mi vyprávěl osudy svého dalšího kamaráda-Čecha, který s ním pracoval na závodě CD v Omsku. Kamarád se tam seznámil s ruským děvčetem a zařídil si to nějak tak, že pak nemusel s ostatními ani do hloubi Sibiře jako můj bratr a bratranec ani do donbaského Jenakijeva jako Vladimír Dvořák a další.

Po válce založil rodinu, vyučil se strojvedoucím a za čas řídil lokomotivy dálkových rychlíků. S Vladimírem Dvořákem si po roce 1947 dopisovali a zval ho stále na návštěvu k nim na Sibiř. V šedesátých letech se Vladimír za kamarádem skutečně vypravil. Letadlem přes Moskvu do Omska a pak dál vlakem. Co viděl? Početnou a spokojenou rodinu. Slušnou usedlost s dobře zařízenou zámečnickou dílnou, chlévy pro nějakou tu kravku a býka na žír, pozemků asi hektar, ale prý „...obdělaj kolik chce“. Kamarád jako strojvedoucí dálkových vlaků střídal dvou třítydenní turnusy s měsíčním i delším volnem a podle toho se zařídil. Kdo co potřeboval, udělat nebo opravit od železa nebo od dřeva, „šel k Čechovi.“ Dobytka by mohl mít kolik chtěl, ale proč, když je kolem tajga se zvěří. Dal se na myslivost, ale nikoliv na takovou evropskou ale sibiřsko-českou. Pořídil si vyřazený tank, sejmul z něj věž, vyrobil obrovské saně jako přívěs za tank a spolu s dalšími dvěma třemi kamarády od železnice jezdili na lov. Vždy alespoň na měsíc. Asi 100 km od domova postavili v tajze srub, tam tankem přivezli naftu a vše další potřebné, ve srubu žili a celou dobu lovíli. Ulovenou zvěř kladli na saně-vlek, mráz se postaral o konzervaci a když byly saně plné, tak se vraceli domů.

Vladimír pobyl u kamaráda asi tři týdny. Vyprávěl mu o životě v Československu, o civilizačních vymoženostech ap. Přemlouval ho, aby s rodinou reemigroval do Československa. Sice s potížemi, ale možné to bylo. Podle mezinárodní úmluvy o slučování rodin, kterou obě země respektovaly, a jeho rodiče byli přece v Československu. Kamarád jen záporně vrtěl hlavou: „Dejte mi pokoj s vaši Evropou — tam bych už žít nemohl.“ Různé osudy měli ti naši chlapci ze stavebních praporů...

Praha v lednu 1998